YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
Ohjaus ja kansainvälinen yhteistyö
Henna Haapala
Kansainvälisten asiain neuvos

Viite: Ympäristövaliokunta / E 127/2021 vp / Asiantuntijalausunto

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje komission ja korkean edustajan tiedonannosta, joka koskee EU:n arktista politiikkaa

Asiantuntijakuuleminen 10.2.2022 klo 10:30

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua EU:n arktisesta tiedonannosta. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että tiedonannossa on tunnistettu 1) vahva ympäristösisältö, 2) EU:n oma ympäristöjalanjälki arktiselle alueelle, mm. mustan hiilen ja saasteiden kaukokulkeumien aiheuttajana sekä toisaalta alueen luonnonvarojen kuluttajana, ja 3) EU:n vahva vaikuttajan rooli ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan globaalina edelläkävijänä. Suomen kannan mukaisesti EU:n roolia ja panosta tarvitaan mm. ilmastonmuutoksen, luontokadon ja ympäristön pilaamisen torjumisessa sekä arktisen alueen nopean muutoksen ympäristöllisistä, taloudellisista ja geopoliittisista seurauksista johtuen.

EU:n arktisen tiedonannon mukaan ilmastonmuutos on arktisen alueen suurin kokonaisvaltainen uhka. Ilmastonmuutoksen vaikutuksena mm. Ikiroudan sulaminen ja metaanikaasujen purkautuminen kiihtyy, merten happamoituminen lisääntyy ja metsä- ja maastopalot sekä tulvat yleistyvät arktisilla alueilla. Meneillään oleva vuosikymmen on ilmastonmuutos ja luontokato kriisien ratkaisuaika, joihin EU vastaa mm. uudella ilmastolailla ja Fit for 55 –paketilla. EU:n arktisen toiminnan keskiössä ovat vihreän kehityksen ohjelman lainsäädäntöehdotukset sekä kestävän sinisen talouden tavoitteet, samoin kuin tiede, innovaatio ja alueelliset investoinnit. EU tukee Suomen tavoin globaalia ”30 by 30” tavoitetta suojella 30% maa-alasta ja 30% merestä vuoteen 2030 mennessä perustamalla merialueiden suojelualueverkosto ja muita tehokkaita suojelutoimia (OECMS). EU tulee jatkamaan arktiselle alueelle aiheuttamiensa vaikutusten arviointia sekä torjumaan merkittäviä saastumisen lähteitä, kuten muovia ja merten roskaantumista, mustaa hiiltä, kemikaaleja, liikenteen päästöjä sekä luonnonvarojen kestämätöntä hyödyntämistä.

Ympäristöministeriö toteaa, että EU:n arktisessa politiikassa tulee kiinnittää vahvemmin huomiota EU:n vihreän siirtymän periaatteeseen olla tuottamatta merkittävää haittaa (do no significant harm) ympäristö- sekä sosiaalisille ja kulttuurisille tavoitteille, mukaan lukien vaikutukset alkuperäiskansojen oikeuteen harjoittaa omaa kulttuuriaan. Tämä asia on Suomen arktisen politiikan strategian yksi läpileikkaava teema.

Suomen kannan mukaisesti merikysymysten, ml. merisuojelualueet, nostaminen tiedonantoon on merkityksellistä. Keskisen jääameren kalastusta rajoittava sopimus, mertensuojelualueet ja YK:n aavan meren suojelua edistävää sopimusta (BBNJ) koskevat neuvottelut on noteerattu keskeisesti, mikä indikoi meripolitiikkaan liittyvien kysymysten selkeää nousua unionin agendalla. Suomi pitää perusteltuna sitä, että EU tukee merellisten suojelualueiden nimeämistä Jäämerelle mm. Koillis-Atlantin meriympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen (OSPAR) kautta.

Monet ympäristöhaasteet ylittävät valtioiden rajat ja ulottuvat arktisen alueen ulkopuolelle, ja niiden hoitaminen edellyttää tiivistä alueellista ja monenkeskistä yhteistyötä. Arktiseen alueeseen vaikuttavien globaalinen ympäristökysymysten kannalta on tärkeää, että EU ottaa arktiset asiat mukaan keskusteluihin arktisten ja muiden toimijoiden kanssa. EUn politiikka rakentuu YK:n merioikeusyleissopimuksen, Agenda 2030 ja kestävän kehityksen tavoitteiden periaatteille sekä osallistumiseen Arktisen neuvoston, Barentsin euroarktisen neuvoston sekä Pohjoisen Ulottuvuuden yhteistyöhön. Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden esiin nostaminen on erityisen myönteistä.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
Ohjaus ja kansainvälinen yhteistyö
Henna Haapala
Kansainvälisten asiain neuvos

E-kirjeessä todetaan, että Suomi suhtautuu myönteisesti komission aikomukseen sopia yhteistyössä kumppanien kanssa monenkeskisestä oikeudellisesta sitoumuksesta arktisen alueen hiilivetyvarantojen hyödyntämisen ja oston estämisestä. Tavoite on yhdenmukainen EU:n ilmastotavoitteiden ja myös Suomen arktisen politiikan strategian linjauksen kanssa, jonka mukaan uusien fossiilisten varantojen avaaminen arktisissa olosuhteissa on ristiriidassa Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden saavuttamisen kanssa ja sisältää taloudellisia epävarmuuksia ja riskejä.

Keskeiset ympäristökysymykset on käsitelty tiedonannon **kappaleessa 2: Ilmastonmuutokseen ja ympäristön pilaantumiseen liittyvän selviytymiskyvyn (resilienssin) lisääminen arktisella alueella (Making the Arctic more resilient to climate change and environmental degradation)**. Siinä käsitellään ilmastonmuutosta, luontokatoa, muovi/meriroskasta aiheutuvaa saastumista, mustan hiilen vähentämistä, Arktisen alueen uusiutuvien energialähteiden tukemista, kemikaalisen saastumisen vähentämistä, meriliikenteen hiili- ja ympäristöjalanjäljen vähentämistä, kestävän ja vastuullisen luonnonvarojen hyödyntämisen ja ilmastoneutraaliuden edistämistä sekä Arktisten merialueiden hallinnan vahvistamista.

EU aikoo panostaa mm. seuraaviin toimiin:

- Edistää kestäviä ja vastuullisia ratkaisuja Euroopan arktisella alueella vihreässä siirtymässä tarvittavien kriittisten materiaalien keräämiseksi ja etsii strategisia kumppanuuksia resurssirikkaiden kolmansien maiden kanssa. Lisäksi EU haluaa edistää globaalien kumppaneiden kanssa korkeimpien standardien asettamista jalostusprosessien ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

- Sitoutuu siihen, että öljy, kivihiili ja kaasu pysyvät maassa myös arktisilla alueilla. EU tukee Arktisen neuvoston tavoitetta vähentää arktisen alueen mustan hiilen päästöjä 33%:lla vuoden 2013 tasosta vuoteen 2025 mennessä.

- Tavoittelee vahvaa sopimusta meneillään olevissa neuvotteluissa YK:n aavan meren suojelua edistävästä sopimuksesta (BBNJ), haluaa myötävaikuttaa keskisen Jäämeren säätelemättömän aavan meren kalastuksen ehkäisemistä koskevan sopimuksen toimeenpanoon sekä tukee yleisesti Jäämeren suojelualueiden perustamista.

- Ilmastonmuutoksen seuraamiseksi tehostaa maan ja valtamerten havainnointia ja ennusteita, mm. Copernikuksen ja EMODnetin kapasiteettia parantamalla vastaamaan lämpenemisen ja äärimmäisten sääilmiöiden vaikutusten ennakointitarpeisiin.

- Rahoittaa muovijätteen kaukokulkeutumista koskevaa tutkimusta

- Johtaa meriliikenteen nolla-päästö ja nolla-saastuminen (Zero Emission and Zero Pollution) pyrkimyksiä Jäämerellä sekä edistää nopeampia ja kunnianhimoisempia päästövähennyksiä arktisessa meriliikenteessä.